

КРОЋЕЊЕ ДИСКУРСА

Владимир Табашевић, *Тихо њече Мисисипи*, Контраст, Београд 2015

Млади писац Владимир Табашевић (1986), који је доскора на књижевној сцени био познат само као песник (аутор је четири збирке поезије), током претходне две године објавио је два запажена романа. *Тихо њече Мисисипи* био је у ужој конкуренцији за НИН-ову награду за 2015. годину, док је роман *Па као* доспео у најужи избор последњег жирирања за ово престижно признање. Овако добро позиционирање у два наврата за најзначајнију књижевну награду у Србији скреће пажњу на Табашевићеву стваралачку појаву, и овога пута позива на пажљиво ишчитавање романескног првенца младог аутора.

Већ приликом сусрета са почетном реченицом Табашевићевог романа јасно је да се ради о необичној књизи, кратком роману богате сликовитости, чије дуге реченице често заузимају и по половину стране. Иако по много чему необично остварење, *Тихо њече Мисисипи* ипак допушта да га поставимо у неке уобичајене координате романа о одрастању, с том разликом што се овде, за разлику од већине билдунгсромана, прича о сазревању главног јунака најчешће не креће по хронолошкој логици.

Роман прати одрастање главног јунака Денија, развијање његове чулне перцепције, игре са другом децом, рађање свести о супротном полу. Међутим, важност Денијеве приче огледа се ипак у томе што је његов дечачки живот наглашено под утицајем ширих историјских збивања. То је ваљда и усуд свих оних који су одрастали крајем осамдесетих и деведесетих година двадесетог века на подручју бивше Југославије, у времену када је и свако дете било сведок крупних историјских промена. У Денијевом животу тај додир са историјом кулминира на неколико места. Најпре, филм током чијег снимања гине Денијев отац је *Бој на Косову*, сниман пред сам распад некадашње државе. Учешћем у снимању овог филма дечаков отац, а посредно и његов син, бивају укључени у контроверзну прославу јубилеја Косовске битке који је узбуркао духове бивше Југославије и био увод у политичка превирања. Такође, девојчица Дарија, у коју се Дени заљубио, избеглица је, и само привремено борави у Србији, коју ће ускоро заменити далеком Канадом.

Табашевићева прича, која је поред повести о одрастању и прича о кризи и распаду једне земље и судбини породица, поготово оних вишенационалних, дата је из дечје перспективе. Приказана је генеза сукоба у бившој Југославији и њихових преламања у људској свакодневици из перспективе детета, али је дат и утицај ратних збивања на дечју свест. *Тихо њече Мисисипи* у гро-плану доноси приказ утицаја рата и политике на оне који су у то време били само деца. Прича коју овај млади писац при-

ча јесте исповест једне нове генерације, рођене половином осамдесетих година, која до сада још увек није била испричана. Ранији романи на тему несрећних збивања у бившој Југославији деведесетих година до сада су нам најчешће доносили генерацијске приче оних рођених шездесетих или седамдесетих година, који су били принуђени да у рату учествују или да избегавају позиваре који су им куцали на врата. Табашевић нам доноси причу своје генерације, која је рат примала кроз филтере, које су чинили како њихова тадашња дечја свест, тако и родитељски покушаји да их од вести о немилим збивањима сачувају.

Ипак, ни дечји узраст ни родитељска брижност нису успели да ову генерацију оставе неоштећену од ратних и политичких ломова. По Табашевићу, укљученост деце у политичка збивања, бар оне у чијој се непосредној близини нису дешавали ратни сукоби, догађа се највише преко језика. Деца, попут њихових родитеља, усвајају различите говоре који су присутни у културно-политичком контексту. Богата сликовитост текста тако је само делимично мотивисана Денијевом дечјом тачком гледишта. Уопште, и сама прича, прилично једноставна као што смо видели, може се перципирати као секундарна у роману *Тихо њече Мисисипи*. Оно што је писцу најбитније јесте сам језик романа, или прецизније дискурс, који је неодвојив од живота. На једном месту у роману стоји „како нико ме више не пада на памет да тај живот одвоји од језика, него напротив, ми који нисмо нико други него живот и језик...”

Ова обузетост тим најсложенијим знаковним системом може се видети и по томе што Табашевићеве реченице често не прате логику наратива, већ, рецимо тако, логику језика. Алогичне слике и поређења којима роман обилује настају активирањем већ постојећих парола, пословица, реплика. Табашевић некад те језичке склопове доноси у изворном облику, али још чешће се са њима поиграва и пародира их, користећи само постојеће језичке калупе, попут изврнуте сентенце да „сви лепо коњи личе једни на друге, сви ружни коњи су ружни на свој начин”.

Роман који Табашевић обликује састављен је од већ познатих и окосталих језичких фраза, изрека, синтагми, од „угашених” метафора које у тим фразама постоје. Као да од једне аморфне и већ коришћене језичке грађе обликује свој роман цитирањем, парафразирањем, прекомпоновањем. Невин и чист језик за аутора романа *Тихо њече Мисисипи* не постоји, већ постоји само дискурс, који је већ био у различитим употребама. Дискурси које он користи различитог су порекла: урбани и рурални, пословице, политичке паролe, текст химне, вицеви, турбо-фолк хитови, дечје песмице, сленг. Ево једног примера за различите језичке (и менталне) калупе које Табашевић користи: „Јебали су се они, није да није, да нам скрате муке, али пре тога су морали да реше ко пије ко плаћа, чија мајка црну вуну преде, и, наравно, тврдог ораха, воћку чудновату, који је био једно од последњих упоришта одбране Динине невиности, које се активи-

рало оног тренутка кад јој се учинило да је Романо вози, да је наговара, те да она сада треба да му се опире, тврдо, да га мучи, као орах што је ударао контру Турцима.”

Управо због језичке грађе која претходи самом роману, имамо утисак да се језички слој у неким деловима осамостаљује у односу на ниво приче. Сам аутор је и те како свестан ових поступака у борби са језиком, као и значаја који он има. Отуда у овом изузетно самосвесном роману наилазимо и на одломке попут следећег: „Ухвати, Дени, ти један крај, ја ћу други, почупајмо ту пилећу кост, поломимо је, и срећа ће се и сама некеме заломити, јер тако се и наш језик добри, језик наш отац добри, којим лечимо, тако се и он напиње у себи да одржи толико стварности, јер од језика си постао и у језик ћеш отићи, добри мој Дени.”

Та борба са језиком није уопште лака, и на једном месту у роману даје нам се сликовит приказ борбе писца са изразом: „... и ништа више под милим богом не можемо да кажемо. Реченице нам постају коњи. На наше очи, наше реченице постају коњи који јуре, леви, ружни, намучени коњи, то постају наше реченице, и мука и напетост раге, или кас неког ата, све то скупа, постају нам реченице...”

Значај језика или дискурса који прихватимо и усвајамо у периоду нашег одрастања, према Табашевићу, кључно нас одређује, преко њега усвајамо културолошке и идеолошке матрице које обликују нашу свест. Стога би се између јунака ове повести и језика који користе могао повући знак једнакости. Људи су језик који усвајају, који изговарају и преко чијих матрица уочавају и разумевају свет око себе. Отуда се карактер човека најбоље оцртава у језику, тако се Денијева чулност и изражена перцептивност види у богатој сликовитости и метафоричности говора који он користи.

Као што језик обликује његов роман, тако он обликује и свест његових јунака. Притом, тај језик у себи носи и обележја једног времена у коме је он умео бити и веома опасно оруђе. Ту долазимо и до политичког аспекта Табашевићевог романа, јер као што смо рекли, он у роману користи и политички и идеолошки дискурс. Одређене паролe с почетка деведесетих година инкорпориране су у текст. Ту се види и важност говора за политику – паролe и сентенце постају кључно политичко оруђе, под чије дејство могу доћи и деца, и чији је утицај често дуготрајнији од дејства оружја. Деведесете су у роману представљене и као период када се дискурс насиља и националне искључивости неопрезно и тенденциозно користио.

Део језичког материјала од кога је сачињен роман је и дечја песмица „Тихо тече Мисисипи”, и тај мали текст у тексту стоји као синегдоха читавог дела. Са јунаком те песмице, који је суочен са различитим опасностима, Денијева дечја душа се идентификује. А у Табашевићевом роману тече језик, језик који аутор узима из стварности, језик политике,

језик свакодневице. *Тихо њече Мисисипи* је и више него занимљив и успешан прозни деби. Након њега, не изненађује изузетно успешна рецепција Табашевићевог другог прозног остварења, романа *Па као*.

Марко АВРАМОВИЋ

GOOD MORNING, VIETNAM

Радмила Гикић Петровић, *Вијетнам и девет змајева*, Орион спирит, Нови Сад 2016

Одмах након несвакидашњег путописа *Кореја њосџ скриџџум* (за који је примила Награду „Љубомир П. Ненадовић“), Радмила Гикић Петровић објавила је нове записе са азијског путовања, сабране у књизи *Вијетнам и девет змајева*. У најновијој публикацији, писаној прегрштљивим, духовитим стилем, ауторка је пред читаоце изнела прегршт личних утисака, историјских чињеница, портрета личности које је срела током боравка у овој земљи, али и оних који нису везани за Вијетнам. И све то уз вешто уметање коментара актера, од којих јој неки били сапутници, па чак и уз развијање дијалога са њима, у којима настоји да додатно образложи фасцинацију Вијетнамом.

„Син је рекао: Идемо у Јапан. Мој Муж је рекао: Идемо у Вијетнам. Ја сам желела мир и ништа нисам рекла.“ Овим духовитим „тријалогом“, на какве смо навикли у претходној књизи, *Кореја њосџ скриџџум*, започиње први од четрнаест надахнутих есеја/поглавља из путописа *Вијетнам и девет змајева*. Поред Сајгона (Хошимина), као прве вијетнамске дестинације, свака од наведених целина бавиће се различитим темама: уз историју Вијетнама, описана је и обала Ха Лонг, стари таоистички манастир Чолом, музеј у прашуми Ку Чи, град Вунг Тау, река Меконг и њено острво Кон Пхунг, град Вин Лонг. Посебна поглавља у путопису посвећена су вијетнамској уметности, обичајима, али и кухињи. Међутим, нема поглавља у књизи у којем уплив оквирних прича не конкурише унутарњим. Речју, око сваке приче о вијетнамским пределима и људима лепрша низ накнадних записа, у којима се ауторкини саговорници – Пријатељица Из Дипломатије, Библиотекар и други ликови, од којих су неки и историјске личности (М. Црњански, М. Кири, А. П. Чехов, М. Дирас, Г. Грин), уплићу у вијетнамску сагу сугестијама, коментарима, или на просто причама које се необичним асоцијацијама на просто лепе за вијетнамске дане.

Тако ће, рецимо, у „Вијетнамској кухињи“ кључно место добити Пријатељица Из Дипломатије, чији портрет није лишен комичних еле-